

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф.; за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 21. У Сомбору 15. новембра 1882. Год. XIV.

ЂУРО ДАНИЧИЋ,

рођен априла год. 1825. у Новом Саду.

На обзорју српско-хрватскога, а може се казати и словенскога народа, угаси се једна звезда прве величине, које зраци одсејајиваху и у страном ученом свету.

СТИЖЕ нам црни глас, да је *Ђуро Даничић* између 5. (17.) и 6. (18.) новембра после кратке болести а преком смрти преминуо у граду Загребу, куда га силна љубав за науку и за свој народ однесе.

Српска ће мајка дуго цвилети за њим, али га неће прежалити, јер јој га смрт отрже, управо у онај час, кад најживље приону, да доврши свој големи посао на пољу филолошких наука, у којему ће га тешко када ко, а за цело нико скоро не ће заменити.

Доситије Обрадовић каза, да српску књигу треба писати српским народним језиком, Вук Стеф. Карацић показа, како треба, а Ђуро Даничић каза, и *за што* треба тако писати, показа нам законе језику, састави системски уређену науку о њему, па написа у тој врсти свога филолошког посла толико и тако врних дела, да се као филолошки стручњак, како и највећи, и наши и туђински, научењаци тврде, може уврстити међу прве људе ученога света.

Још 1847. године, у својој 22 гој години као правнички ученик, написао је и штампано у Будиму

своје прво дело „*Рат за српски језик и правопис*“, којим ће завршити распру, још од 1838. године заподету између два књижевна дива, Вука Стеф. Караџића и Милоша Светића (Јована Хаџића), те ће још у тако млађано доба своје показати, колико му је на срцу озбиљна наука и ствар народна. Већ се онда спознало, да у њему борави велики дух, који ће пут за развитак живог народног језика, који је Вук прокрчио, проширити а посао око тога својом млађаном снагом задахнути.

Народ прену из дугог сна, осећа потребу науке, али сам начин, како да дође до науке, још не беше поуздано одређен, још се борио мртви старо славенски са живим српским језиком, стари, изнемогли јунак са јунаком пуним чиле снаге. Дедић Даничић уз старину Вука Караџића износиће на углед вековно благо народно: народне песме, приче и друге старине, показује свету не само врлине и милине, него и правила, како да народ свој рођени језик не само за срце него и за свест прицепи, како да позна не само какав је он него и закони му, па на његовом низу разниже сакупљено благо народно.

А тај му посао би епохалан, јер њиме не само утврди правила за језик него и начела за умотворе народне. Тим се духом опојнише како тадашњи тако и потоњи нараштаји народа српског. Напосе да споменемо, да је Ђ. Даничић припомогао и правцим трудом и радом својим Бранку Радичевићу, те се овога песме опако леним, правилним и умиљатим језиком уредише на разројише по српском свету, да буду вредне друге дивним српским народним песмама.

Вековни лед беше пробијен, сталпом начелу сјајна победа извојевана и темељ природном развиту језика, а тиме и науке ударен. Сада би лакше и Даничићу, а за њим и другима, на пољу народном а у духу народном делати.

И тако Даничић полазећи са тога начела, а гредући на том чврстом темељу, настављаше свој рад бринући се само за озбиљну и сталну науку. После „*Рата за српски језик и правопис*“ изишле су од њега (год. 1848.) две брошуре: В. Лазичу, и „*Лож којешта*“ у новој полемици за правопис Вуков; за тим он је написао „*Малу српску граматику*“ у Бечу 1850. доцније: „*Облике српскога језика*“, „*Српску синтаксу*“ (1858.), за коју последњу Миклошић вели, да јој по унутрашњој врлини нема равне ни у једног словенског језика. Уз то је помагао Вуку Караџићу у Бечу осим у другим пословима и око састављања II. издања „*Српскога речника*“ (1851.) преводећи му речи

на немачки и латински језик. Даље су му главнија дела: „*Пришвијетке из старог и новог завјета*“ (у Бечу, год. 1850.); „*Српски акценги*“; „*Разлика између језика хрватског и српског*“; „*Српска диминуција и аугментација*“; *неки сиоменици из старе српске књижевности*; „*Речник из књижевних старина српских*“, који је од преке потребе како филологу тако и археологу и повесничару; „*Превод Мајковљеве историје српског народа*“ (1858.); „*Превод исалтира*“ (1864.) „*Цело св. цисмо (ћирилицом и латиницом, 1868.)*, и то *стари завет од Даничића*, а нови од Вука; »*Превод с руског А. Ј. Муравијева: шисма о служби божијој и православној цркви*“ (Нов. Сад 1854, Београд III. изд. 1867.) — и мноштво других послова, које је написао или за себе или у повременим листовима. Голем и колосалан му је посао око сакупљања грађе за »*Речник југославенске академије*“, у ком је послу он најглавнији и најбрижљивији радник и у ком ће га тешко ко скоро моћи заменити.

Даничић је све до 1852. био у Бечу, бавећи се књижевним пословима. Те године пређе у Београд, где одмах постане чланом „*друштва српске словесности*“. Али после године дана врати се у Беч, где је 1853—56. обучавао грофицу Јулију Хуњадијеву, кнегињу Михајла Обреновића, у српском језику. 1856. буде позван у Београд и постављен за књижничара народне књижнице. 1859., кад већ кнез Михајло беше на влади српској, постане у Београду учитељ словенске филолођије, опште историје књижевности и естетике у тамошњем лицеју, доцније великој школи, а то место запреми до 1865. Год. 1857—1860. бијаше уједно тајник „*друштва српске словесности*“ а потоњег „*српског ученог друштва*“, којег је гласник са изврсном вештином уређивао.

Год. 1865. остави учитељску столицу у великој школи ради неког сукоба између учитељског збора и министарства просвете. Буде намештен за тајника у министарству. Али пошто ова служба не одговараше ни вољи ни послу његовом, пресели се у Загреб на позив основача „*југославенске академије*“, и његових пријатеља. Год. 1867. буде изабран за правога тајника исте академије, којој као такав даде нов правац и многе вредне књижевне ствари написа у тамошњим листовима и књигама.

Год. 1873. опет га српска влада позове у Београд на столицу словенске филолођије. Академија се тешко растане са таким извршним чланом својим. Ту изда своја два дела, која га ставише на чело најславнијих филолога словенских, а то су:

„Историја облика“ (1874.) и „Основи српскога или хрватскога језика“ (1876.).

Наскоро за тим оде опет у Загреб, да продужи уређивање великог академичкога речника. На молбу академије и штитника јој бискупа Штросмајера даде му за то отпуст кнез Милан, садашњи краљ српски. У том великом, по све словенство корисном и дичном раду, задеси га смрт.

Књижевничка радња Ђ. Даничића пространо је описана у „Историји српске књижевности“ од Стојана Новаковића (1871.) поглавито на стр 279.

А ми сада, праштајући се с њим као с братом Србином и *Новосађанином*, ево ћемо да завршимо ове жалосне врете.

Ђ. Даничић, по рођеном имену Поповић, угледао је овај свет у Новом Саду, месеца априла 1825. Отац му беше Јован, одличан свештеник у Новом Саду, а мати Ана, родом из Сомбора, врсна и разумна Српкиња а добра мати, која је после рапе смрти свога мужа одгајила поред Ђуре Даничића још четири сина, међу којима је и Милош Поповић, књижевник и журналиста српски, који је пре неколико година у Београду преминуо. Он је на њој савесно вршио своју синовљу дужност, јер ју је до конца њезина века код себе држао и са ретком синовљом пажњом издржавао, а поред ње и браћу своју потпомагао. И школујући се понајвише је сам себе издржавао, а био је како у моралном владању, тако и у науци свагда одличан. Силна воља за науку навела га је, те је свршивши у Новом Саду ђимназијске науке, у Пожуну философију, а у Пешти и Бечу (1845) права, предао се сасвим филолошком раду, коме су га навластито привели: Вук Ст. Караџић и Миклошић, код којих се и зачала у њему клица за филолошки рад, која ће се за тим тако силно развити и разгранати, да ће цело словенство закрилити.

Блаженоупокојени кнез Михајло Обреновић III, ценећи му врлине књижевне, потпомагао га је новчаном потпором у његовим књижевним пословима. Руска академија за науке у Петрограду нарекла га је 29. дек. 1863. својим дописним чланом, а цар Александар II послао му је 1859. као писцу синтаксе српске, признавајући му заслуге за словенство, прекрасан прстен, накићен драгим камењем. Петроградски универзитет послао му је 1872. диплому доктора философије, а 1875. изабрало га је чешко друштво за науке за свога дописног члана. 1874. учио је садашњу српску краљицу Наталију српском

језику. Српски краљ Милан, ценећи његове заслуге за нашу књижевност, одликовао га је пре две године таковским крстом већег степена. а сада је, како чујемо, наредио, да му се смртни остаци о државном трошку пренесу у Београд и тамо сахране.

А што је најсјајнија заслуга Ђури Даничићу, то је она духовна копча, то је наука, којом је он као неком мађијском снагом а са класичком мирноћом, каква приликује таквој великој помисли, без таште дијалектике и заједљивог кошкања, знао не само зближити него и неосетно а благодетно спојити два братајска племена, српски и хрватски народ! Нека и нама то буде углед, па нека се она клица, коју је он у својим родољубним грудима понеговао, његовим дичним споменом разгрејана, и даље развије у нашим срцима и разграна на срећу, диму и понос нашега и свеколиког словенског народа!

Ја, који ове врсте пишем, изближе сам га познавао. Он је био сувише озбиљан, и тако предан науци и својој идеји, да га обичне наше партајске, кашто жешће страсти, нимало нису могле покренути са његовог сталног пута. Ради те идеје и науке, прегорео је — ка'но и великани наши: Доситије Обрадовић, Јован Рајић, Л Мушички —, све обичне угодности живота. Остао је до смрти нежежен. У друштву му је, поред мушке озбиљности, било углађено и смерно владање, да га је сваки морао заволети и поштовати. Ко га је за савет, особито у филолоџији, запитао, свакоме га је радо казао. Био је у свом послу прави стручњак, па и вештак. што и јесте поглавита оскудица у нас, јер се обично лађамо више послова, не пазећи, који нам природи и умној снази одговара, па тако ретко кад и изиђе од нас што потпуно. Али је Даничић у свом књижевном раду тако био савестан и што 'но веле, скрупулозан. да би се тешко кад и на захтевање одлучио, да каже своје мњење у другоме чему, што не пристаје у врсту његова рада, премда је по свом женијалном духу био свестрано изучен, да је многом и старијем научењаку нашем могао зрела савета дати, као што се то зби са Караџићем и Светићем. Њега наш свет из Хрватске Славоније одликова, те га посла на наш народни сабор 1869. као саборског посланика. Али његова природна смерноћа, збиља научењачка не могне га задржати у живој вреви партајске борбе. Он више не дође на сабор, али за то, док други сународници његови трошише своју снагу, кашто у неплодним партајским борбама, и ту тражише своју славу, он се зарони у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI

дубину науке, корисне по сав народ, па стече себи славу, много сталнију и дичнију.

Па у тој слави твојој, наш честити Ђуро Даничићу, у којој ћеш, њоме као јарким сунцем пред својим народом и све коликим ученим светом обасјан, по Тацитовим речма, бити „приповедан и предан потомцима,“ — довикујемо ти са тужним али братинским и захвалним срцем :

Нека ти је вазда светао спомен! Лака земљица!

(Српско коло)

Др. П.

ЕЛЕКТРИЧНИ ОГЛЕДИ У НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

Од проф. М. Петровића.

(Свршетак.)

5. Кад се у лоптици од сржи стаклен електрицитет налази, онда електрично стакло одбија ту лоптицу. Али ако јој приближим перушку, коју сам употребио за електрисање стакла, онда ћу видети да ће перушка лоптицу да привуче. Пеновићу исти оглед у обратном реду т. ј. направити перушку најпре електричном помоћу перушке, којом сам стакло трпо. Та перушка неће више ту лоптицу да привуче. Електрисано стакло привући ће ју одмах.

Кад дакле преко стакла прелазим перушком, онда се и стакло и перушка електришу, али су ти електрицитети различни. У стаклу се накупи стаклени, а у перушци — као што оглед показује — смољани електрицитет.

Исто бива кад преко смоле прелазим перушком, само ће се тада у перушци да накупи стаклени електрицитет.

Кад се два тела тара онда постају оба електрична и то се накупи у једном стаклени, у другом смољани електрицитет.

Као што перушка показује може једно исто тело да прими једну и другу врсту електрицета, како се кад с којим телом таре. Видимо по томе, да *оба електрицета не постају тек услед трења, него да се оба већ налазе у сваком неелектричном телу и да се трењем само одлучују један од другог, тако да се један накупи на једном а други на другом телу.*

6. Металну (или металом обмотану) куглу, која је насађена на шици од печатног воска (или стакла), напунићу стакленим електрицитетом. Другу исто такву куглу напунићу смољаним електрицитетом. Кад те обе кугле довољно једну другој приближим, скочиће између њих светлац. Уз то ће се чути пуцањ. После тога су обе кугле опет неелектричне.

Кад се два тела налазе у различном електричном стању, онда она теже, да своје електрично стање изједначе. То се збуде, кад се противни електрицитети тих тела своје. Свајање ово бива у виду светлаца. Светлац прати јачи или слабији пуцањ.

Опет ћу напунити једну металну куглу стакленим електрицитетом. Другу куглу, коју сам пре напунио смољаним електрицитетом, узем сад са једне стране у руку и приближићу је првој кугли. И сад ће да искочи између обе кугле светлац, а прва кугла биће после тога опет као и пре

неелектрична. И у овом другом случају морао је дакле у другој кугли бити смољани електрицитет, ма да је нисам њим засебно пунио као пре. Али како се она наунила смољаним електрицитетом?

Кад хоћу тела, која рђаво спроводе електрицитет, да електришем, онда морам да их тарем. Код спроводилаца није то нужно, него се они већ одмах електришу, чим се другим електричним телима приближе. Кад сам узео другу металну куглу у руку и приближио је првој, у којој се налазио стаклени електрицитет, онда су се већ самим тим разлучили електрицитети у неелектричној кугли: стаклени електрицитет одбио се у моју руку и даље (јер се електрицитети једног имена одбијају), а на кугли је остао сам смољани електрицитет. Чим су тада дошле обе кугле у довољну близину, изједначило се њихово електрично стање и у том се видео светлац.

Пошто је и човечије тело спроводилац то се и оно одмах електрише, чим дође у близину електричних тела. Кад се електрисано дете налази на дашчици, која је постављена на четири чаше, на му се друго дете приближи, онда се одмах и то дете електрише (електрицитетом другог имена.) Да се и у том другом детету налази електрицитет, то се види отуд, што при „извлачењу светлаца“ не осети кврцање само дете на дашчици, него и друго дете, које „вуче светлац.“

Кадгод смо „извличили светлац“ (из стакла, смоле, металне жице, металне кугле), увек се то исто догодило.

7. Доказано је да се у ваздуху налази увек електрицитет. Тај електрицитет постаје можда услед међусобног трења ваздушних делића и делића водене паре. Кад се нагло облак направи (као што је обично пред грмљавину), онда он прими сав тај електрицитет у себе и кад после тога дође близо другом облаку, у ком се налази електрицитет другога имена, онда се оба та електрицитета споје у виду муње и грмљавине. Муња није дакле ништа друго него велики светлац, а грмљавина је звук, што прати светлац.

Кад дође електричан облак близо површини земље, онда се већ од самог тога сви блиски спроводиоци на земљи електришу, дакле сва дрвећа, куће, људи и марва и т. д. и чим наступи то различно електрично стање између облака и предмета на земљи, онда је одмах већ ту тежња, да се електрично стање изједначи. Електрицитети ће се спојити на оном месту, где је какав предмет на земљи најближи облаку и тада видимо за тај предмет, да га је ударио гром. Због тог су тој опасности најпре изложени високи предмети.

Дејства грома су ужасна. Он руши, опрљи, запали, онесвести, убије. Људи, који се налазе близу места, у које је гром ударио, осете потрес, ма да их није муња непосредно погодила. Тај потрес може да буде и тако јак, да човек остане мртав, тада се на његову телу не виде никакви трагови од грома. Поменути потрес разјашњује се тим, што се пре него што ће гром ударити, сва тела на дотичном месту, дакле и људи, налазе у електричном стању. Чим гром удари, остави електрицитет нагло тело и тај нагли повратак у обично (неелектрично стање) проузрокује потрес.

Ради правила, на која ваља да се пази, кад грми као и о громо-

брану и другим електричним огледима упућујем читаоца на моју већ поменућу књигу „Основи физике.“

КАКО ТРЕБА УЧИТЕЉ ДА ПОСТУПА СА МОРАЛНО ПОКВАРЕНОМ ДЕЦОМ?

Горка се истина признати мора, да неморалност захвата све слојеве нашега народа! Извор те болести не може бити на другом месту него у породици чији најмлађи чланови преносе ту заразу и у саму школу. Скоро сваки учитељ сукоби се у својој школи с тим највећим непријатељем човечанским, те ако дотични учитељ није вешт, да тој болести не само на пут стане, него је — што је најглавније — и излечи, онда нека је уверен да сва школа мораће се окупити од те болести, а резултат ће бити тај да ће из школе изаћи деца телесно жива, а морално мртва. Па тешко ли томе народу, кад узима такве моралне богаљеве за своје чланове, који нису у стању ни „колико је црно иза нокта“ принети на олтар среће и благостања своме народу! Народ, који има такве чланове, мора та пре та после пропасти!

Цељ овога чланка је та, да ма и у најкраћим потезима покаже, како треба поступати са морално поквареном децом.

Ако васпитач хоће да добро поступа са ученицима својима, и ако је рад, да му труд небуде заман, нужно је да упозна природу, способност, тежње и навику дечију, на по томе нека управља даље свој рад. Познавање детета и стари су педагози својски препоручивали, пошто то познавање треба да послужи као верна етапа сваком учитељу у будућем му раду. Неда се опоречи, да многи наши учитељи у томе греше пошто то сматрају за маленкост, непризнавајући, да испитивање дечијег карактера и индивидујалности има одсудна уплива на будући дечији живот.

Нећемо претерати ако се изјаснимо, да скоро у свакој школи а поглавито у сеоскима имаде забатаљене и себи самој остављене деце, у којих ћеш тешко моћи наћи и искре доброга и племенитога, што, да је среће, треба да краси сваку човечију душу. Напротив има их — на жалост — кијамет, код којих су моралне погрешке дошле до самих грехова, те су постали: безбожници, лаже, псовачи, варагице, убојице и крадљивци.

Деца, која сва та набројена зла имају на себи, јесу одмет људски, који су штетни како по себе саме тако исто и по околину, у којој се та морално покварена деца налазе. Све те рђаве навике добијају деца још од своје ране младости од својих првих васпитача, дакле од својих родитеља.

Родитељи, који су морално покварени, и којима је свако зло ушло већ и у саму крв, дају својој деци рђаве утиске и злочесте примере, који падају на росну душу и срце детиње где ухвате толико корена, да је касније врло тешко а често сасвим и немогуће то зло искоренити. Има примера где су родитељи у моралном погледу на своме месту, па ипак им је подмладак покварен. У овоме случају по нашем мишљењу узрок је тај, што деца код куће и ако се морално негују, постају неваљала упливом околине, у којој се налазе, т. ј. друже се са децом, која су морално

покварена, те како су с овима непрестано у додиру, примају радо све оно, што је неваљало. Ако родитељи ово брзо увиде, те своју децу извуку из те рђаве околине, онда се још можемо надати добру, али ако родитељи то зарана не увиде, или ако баш и примете, а оно се чине томе и невешти, него шта више одбацују „детињство,“ онда не може унапред знати шта ће временом бити од такe деце. Така несрећна деца постаће јадници, несрећа у друштву, од које ће сваки бегати и најпоследне они ће бити проклетство грађанству, а срам и поруга ономе народу, коме припадају.

Кад већ родитељи нису испунили своју прву и најсветију дужност, због чега ће, кад-тад за то своје дело одговорати пред Богом и људима, а оно је дужна школа да попуни ту празнину. Не може се одобрити, да школа таку децу одбије од себе под изликом да ће ова покварити и окужити целу школу. Тај изговор с педагошког гледишта не може имати места, шта више школа је обавезна да ту децу изведе на прави морално-религијозни пут. Сасвим је оправдано, да једно једито покварено ђаче може собом унети у школу зло и невољу, али се с друге стране и то мора признати, да школа која је руковођена од свесна и разборита учитеља никада не може изгубити свој морални углед! Шта више школа кроз коју провејава здрав и чист морал, мора благотворно реагирати на оне који су сиромаси у моралу.

Учитељ који је такe среће — а мало их је, који није — да у својој школи има морално покварене деце, треба да има одређен начин, како с таким децом да поступа. Јер сасвим је природно, да те две противности није могуће терати на један калуп, ако није рад, да већ у основи осујети своју васпитачку наставу.

Ако дакле учитељ жели рачунати на успех свога рада, треба да има у власти сва педагошка наређења и правила према индивидуалности и према околностима дотичних лица; јер ако ово учитељ занемари, остаће му и сва идућа радња без икаквог резултата.

(Свршиће се.)

ИЗВЕШТАЈ

о VIII. редовном састанку шајкашког окруж. учитељског збора, држаног у Ковиљ-Сентивану 11. окт. т. г.

Председава Ст. Јанковић; бележи Д. Стакић.

Присутни :

1. Г. Бабић подпредседник;
2. Кузман Миловановић скупшт. извештач;
3. Бр. Јанковић стар.
4. Јосим Бугарски;
5. Г. Сабљица;
6. М. Трифуновић;
7. Д. Димић;
8. Г. Каћански;
9. К. Јоцић;
10. Ј. Јанић;
11. Ј. Јанковић;
12. С. Крецулов;
13. М. Радивојевић;
14. А. Докић;
15. И. Марковић;
16. Ж. Пауновић;
17. Сава Поповић;
18. Чешљар;
19. Ј. Мирилов;
20. Ш. Јозеф;
21. Тир;
22. Екерт;
23. К. Јозеф;
24. Ф. Лаутенбах;
25. Карнер;
26. Штајгер;
27. М. Брадваровићка;
28. А. Рудићева;
29. Магарашевићева;
30. С. Михајловићева;
31. Стефансвићева;
32. Крестићева;
33. Бабићева;
34. Фазекашова. —

Од гостију: срески начелник, благородни г. Св. Николић; г. Бр. Јанковић мл; г. Ђира Каракашевић; месни рим. свештеник (а зар православно србски свештеник није био? У.); месни општ. лечник. —

Председник: поздравља збор и отвара седницу у 9 час. пре подне.

Збор: отпоздравља председника са бурно „живео!“

Председник: позива Трифуновића да ради с III разр из писм. рачуна.

Трифунковић израђује с децом више рачун. примера (1м. платна вреди 4 десетака шта вреди 8м. итд.); позива децу да пишу на табли следеће бројеве. 79, 100, 200, 300, 700; испитује колико има у ком броју јединица, десетица итд. на ком месту стоје јединице, десетице итд.

На позив *председника* ради Димић с III. разр. из геометрије „о телу“ — Испитује децу шта све виде у школи, дворишту, бапти, на дому итд. и изводи закључак: да се све оно што се може видети и руком уватити зове: *тело*; испитује децу о казаном; говори о особинама тела; о облику и величини; о геометријском телу и његовим правцима; о чулном телу и његовим правцима; испитује децу о казаноме.

На позив *председника* предузима Јоцић мађарско разумљиво читање с III. р. — позива децу да пазе, говори о потреби учења мађ. језика, о особинама истог, о тешкоћи тога посла; — за тим читају деца из буквара поједине реченице, превађају их на српски, казују подмет и прирок, како се која мађ. реч каже у једнини, како у множини; за тим пишу поједина деца поједине мађ. реченице на табли (a ló állat итд.) а остала читају и исправљају.

На позив *председника* предузима Стакић с I. раз. писање с читањем. — Показује деци „иглу“, пита од чега је, на што нам је итд.; показује деци слику игле у буквару, раствара реч „игла“ на слоге; позива децу да и они кажу коју реч што почиње са „и“ (иса, икона, ивер), деца растварају реч „ивер“ на слоге; — показује деци мало штампано „и“ на писмарици; позива поједину децу да му то исто писме покажу на штици, а за тим у буквару. — Показује како се пише „и“. —

Председник: позива Јанића да ради из очигл. наст. с IV. р.

Јанић: да сваки предавач, пре но што почне предавање, ваља да каже збору о чему ће предавати; говори о наставном плану, према коме је изабрао за IV. р. предмет: „човечије тело и његови делови.“ — Позива децу да пазе, набраја главне делове тела (главу, труп, удове); говори називе мађарски; говори о деловима главе; казује називе мађарски; говори о трупу и унутрашњем саставу истог; говори о удовима; казује мађарски називе; пита децу о казаноме.

Председник: позива перовођу Стакића да прочита записник прошле седнице.

Стакић: чита. — Узима се на знање.

На позив *председников* чита Стакић позив високородног г. поджупана председника одбора за прославу тријестогодишњице високородног г. кр. саветника и бачког шк. надзорника. — На предлог председника једногласно закључи збор да телеграфично честита високородном г. кр. саветнику и бачком школ. надзорнику Фрањи Цирфусу. —

Председник: подноси скупштини извештај о досадашњем раду.

— Узима се на знање.

На позив председника чита перовођа допис од вис. кр. шк. надзорништва у погледу на скуп не дошавши чланова, чији ће списак имена председник после сваке скупштине имати да поднесе вис. кр. шк. надзорништву. — Узима се на знање.

Председник: да предавачи, пре критике, рекну коју опширнију о начину свог предавања, а не да се просто позивају на овај ил онај ауторитет. Да критичари не набрајају само мане предавача, него да рекну коју и о доброј страни предавања. — Да ли се збор слаже с тим да могу гости стручњаци имати саветујућег гласа? — Слаже се. — Позива збор да рекне своје мњење о предавању Трифуновића,

Рудиќа: Трифуновић није предавао, већ просто испитивао — ерго нема шта ни да критикује.

Чешљар: одобрава речи Рудићеве; да се предавач одма задовољио кад је дете казало да је $4 \times 8 = 32$, а не пита зашто? не пита колико има јединица, десетица итд. Кад је дете написало „93“ пита: „кол имаш написано?“ — дете нема ништа написано; „кол имаш десетица?“ — дете нема ни једне десетице; не рече стране од куд стоје јединице, а од куд десетице.

Миловановић: Осим тога, што је мање више код свију предавача, а нарочито код брата Трифуновића приметио, да му је понашање према деци, одвећ круто, укочено, а ни мало интимно, што много упливише на децу, — не налази ни какве мане у предавача, јер се рачун предаје испитујућим начином.

Јанковић м. одобрава Миловановићу; ваља постепено од стотине до стотине доћи на хиљаде; хвали поступак Трифуновића.

Рудићева: предавач је требао упознати децу с хиљадом а не само испитивати колико има у овом ил оном броју јединица, десетица итд.

Председник: опомиње Рудићеву, да један говорник у једној ствари може само једаред говорити.

Стакић: да је рано за хиљаду; кад би сад упознао децу с хиљадом шта би радио преко целе године, слаже се с Јанковићем.

Председник: позива Трифуновића да рече завршну реч у своју обрану.

Трифунковић: држао се зем. учитеља Св. Милетића. Главни је да деца добро знају 1×1 ; да знају написивати бројке од 1—100. Сажаљева Рудићеву да поред тригодишњег учења и више годишњег практичног рада још не зна да се рачун предаје испитујућим начином; да се од стотине до стотине долази до хиљаде.

Председник: позива збор да изрече оцену. — Оцењује се са добро.

Димић: на позив председника изјављује да се држао разни извора, а нарочито наших првака учитеља, Мите Петровића проф., М. Рајковића који се опет држао К. Кера и др.

Председник: да збор изрече своје мњење о предавању.

Брадваровићка: да предавач при упознавању облика ставља деци неопредељена питања, као: „каква је ова таблаца?“ а не, каквог је облика таблица?

Каракашевић: и овом приликом онажа да се предавач није одви-

као од своје старе грешке, и да увек изговара пола одговора он, а пола деца. Предавач нема стрелења, иначе хвали предавање

Чешљар: да је и оно тело што заузима место, а не само што се види и опипа, дефиниција тога није потпуна.

Јанковић мл.: Признаје К. Кера као једног од најнапреднијих педагога, препоручује Керов начин; чешљареву примедбу сматра за не умесну, јер по њему била би дефиниција врло опширна.

Председник: даје Димићу завршну реч.

Димић: пошто је брат Јанковић у главном победио противничко мњење, има само да примети Каракашевићу, да је он то (т. ј. пола одговора сам изговорио) чинио с тога, што је хтео да буде што пре готов с предавањем пошто је кратко време.

Председник: позива збор да оцени Димића.—Оцењује се са *добро*.
(Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Православна Богословија у Сарајеву.*) За изображење свештеничких кандидата за дијецезе Сарајевску, Ваљалучку и Зворничку или Тузланску, по дозволи Његовог величанства, премилостивога Цара и краља Франца Јосифа I. отвориће се 1. децембра ове године у Сарајеву православна Богословија. Ове године постојаће само први разред у који ће се примити 12 младића, који су 15. годину живота навршили и народне школе с добрим успехом свршили. Ученици ове Богословије издржаваће се о земаљском трошку а управа завода повериће се једном свештенику православне источне цркве.

(*Загреб.*) 9. нов. по нов. кал. састао се хрватски педагог. књижевни збор у изванредну главну скупштину, у којој је закључено, да се поднесе представка кр. зем. влади против наумљене ревизије школскога закона. Решено је још, да се приреди и у своје време међу саборске чланове пораздели образложена брошура о школском закону.

(*Допис из Карловци.*) *Босилка Гределјева*, приправница II. разреда срп. учитељске школе у Карловцу после дужег боловања умрла је 27. окт. о. г. од сушице. Иста беше од раних година без оца и мајке и мало се овога света науживала. Лака јој буди земља и вјечнаја памјат међу нама. —

У српској учитељској школи у Карловцу уписало се ове шк. године њих 38 скупа, и то 25 приправника и 13 приправница. По разредама пак овако: I. р. 12 (5 м. и 7 ж.); II. р. 16 (11 м. и 5 ж.); III. р. 10 (9 м. и 1 ж.) —

На спроводу покојног Ђуре Даничића у Загребу била је заступљена и српска учитељска школа у Карловцу у особи г. Петра Радуловића управитеља, г. Владана Арсенијевића професора и г. Владимира Красића учитеља вежбаонице. Иста је школа дала покојнику велики лаворвенац са белим тракама и златним натписом: „Ђури Даничићу српска учитељска школа у Карловцу“. Венац је тај носио у спроводу од српске цркве до колодвора управитељ Радуловић и проф. Арсенијевић.

(*Са Цегина*) јављају, да је Н. С. кнез црногорски на предлог руског синода наименовао преосвећеног епископа острошког и захумског

г. Висаријона Љубишу за архиепископа и митрополита Црне Горе. — До садашњи главни надзорник црногорских школа г. Стево Чутурило оставио је Цетиње. Он је кроз девет година најревносније управљао црногорским школством и стекао је велике заслуге за културан живот Црне Горе. Све школе снабдевене су његовим настојањем училима и књигама, а за даље образовање учитеља старао се г. Чутурило свом оданошћу верног и мудрог старешине. За време свога бављења у Црној Гори написао је буквар и две читанке за црногорске школе. Не знамо побуде његову одласку са Цетиња, али се бојимо, да Црна Гора неће скоро добити опет тако верног надзорника какав је био г. С. Чутурило.

(*Панчево*) Учитељ на вишој девојачкој школи Ђурић добио је место равнајућег учитеља на новооснованој комуналној школи у Мостару и одмах је тамо отишао. Како се и учитељ С. Стојнић ради лечења налази у Бечу, то су у заводу остале само две учитељске снаге. С тога је главни референт срп. нар. школа г. др. Ђ. Натошевић поставио привремено за учитеља рачуна, хемије и физике г. Павличека, умировљеног учитеља овд. грађанске школе.

(*Трст.*) Многима од наших читалаца биће можда познато, да се у Трсту налази српска школа, коју издржава тамошња наша општина. Школа је смештена у zgodним просторијама у општинској кући одмах до велељепне српске цркве. Ове године полази српску школу до 20 деце. Она се уче у два одељења, од којих свако има два разреда. Једном одељењу је учитељ врсни ветеран Јован Димовић, а другог тамошњи ђакон. Влада не дозвољава на жалост да се употребљују друге читанке него оне старе бечке, које су штампане старим правописом, те спречава тиме тршћанској српчади напредовање у матерњем језику, које је месним околностима и онако доста отештано. Сем учитеља и ђакона држи тршћанска општина уз своју цркву и два свештеника; једно од та два свештеничка места треба сада да се попуни. Његова Светост г. патријарх Герман препоручио је општини за то место богослова Лемајића, али ће се општина канда решити за г. Топонарског, који је одпре био у Трсту ђаконом.

(*Обртна школа*) отворена је у Загребу 1. нов. Управу те школе поверила је влада друштву уметности. Иста школа имаће четири одељења: грађевно обртно, механично-обртно, уметничко-обртно и хемијско-обртно. За сада је отворено само прво одељење, које се састоји из два разреда: а) обртне школе и вежбаонице за шегрте и б) обртне школе и вежбаонице за обртничке помоћнике (калфе). У првом разреду траје настава 4, у другом 3 оди. 2 године. У школу ову примају се дечаки, који су свршили народну основну школу, а немају мање од 11 ни више од 15 година. У одељењу, које је сада отворено, подучаваће се ученици поглавито практично у клесарству, столарству, токарству, браварству и ковачтву, а код наставе у цртању узмеће се обзир и на друге занате. Настава ће бити тако разређена, да ће се прве две године ићи на то, да научници прибаве општу ручну вештину, вежбајући се у сва пет заната; а у последње две године имаће се рад више усредоточити око оног заната, ком мисле научници наполе да се посвете.

(*Кр. господ. рско и шумарско училиште и ратарница у Крижевци.*) Овај завод има два одељења, виши и нижи или ратарницу. Више одељење

полазила су прошле школске године 74 слушалаца и то I. течај господара 8, II. течај 10, III. течај 5 — 1. течај шумара 18, II. течај 18, III. течај 14, а ванредних слушалаца било је 6. На том одељењу предавали су 1 управитељ, 6 професора, 5 правих учитеља, 1 намесни учитељ, 1 доцент, 1 асистент и 1 тајник. Математички кабинет има 706 комада, технички кабинет вреди 3892 ф. 67 н., природословни има 1111 комада, анатомско-физиолошки 758 ком., хемичко технолошки кабинет и лабораторијум вреди 5363 ф. 68 н., господарски кабинет вреди 3004 ф., енолошко-помолошки има 419 ком., шумарски вреди 2322 ф. Библиотека има 1209 дела у вредности од 8958 ф. 57 н. Метеоролошки кабинет има 24 ком. Укупна вредност 31.034 ф. 62 н. — На ратарници су предавали 1 управитељ, 1 пристав, 1 вртар, 1 надворник и 1 подвртар. Уз ове обучавало је и 8 учитеља вишега одељења. I. течај полазило је 19 ученика, II. 17, а III. 20. Стројева, радила и оруђа има завод у вредности 8000 ф. На ратарници се издржава о земаљском трошку 31 ратар, општинских штинендиста има 30, а гроф Ј. Јанковић издржава 3 ратара.

(Чешке школе у Америци.) У три нове чешке школе у Њу-Јорку уписало се око 500 чешке деце. При позоришној представи, која је давана у корист чешких школа, присуствовало је 1500 лица.

(Ретки ученици!) Недавно славио је г. Бенрат, ректор реалне гимназије у Дирену своју дваестпетогодишњицу. Том приликом добио је од својих бивших ученика сем осталих поклона још и почастан дар од 24.000 марака.

(Своменик Дистервегов у Мерсу) откривен је 7. окт. Из многих места дођоше на ту свечаност депутације, пријатељи, поштоваоци и ученици Дистервегови, а тако исто и многобројни његови сродници.

(Против школских штедионица.) И у Француској, где су биле најпре школске штедионице врло добро примљене, почињу да се подижу гласови против те установе. У последњем заседању „Друштва за политичку економију“ у Паризу претресао се тај предмет и већина говорника изјавила се са педагошког гледишта против школских штедионица, јер развијају у срцу омладине грамзење за новцем и сузбијају добротинство. — Скуп хановеранских градова у Оснабрику такођер се изјавио против школских штедионица из моралних и педагошких разлога.

(Школу за домаће господарство) основала је баденска велика војводкиња Лудовика на острву Мајнау. У исту се примају девојке како из Баденске тако и из других земаља, а настава је бесплатна.

(Заводи за слепе.) У Аустрији има 29.852 слепаца и за исте 11 завода, у које могу да се приме само 554 лица. У Немачкој има 38.655 слепаца и 29 завода, у Француској 15 завода за 33.214 слепаца, у Енглеској за 34.278 слепаца 32 завода, у Италији за 28.127 слепаца само 5 завода, у Шпањолској за 17.379 слепаца само 3. У Белгији има 10 завода за 4043 слепаца, у Холандској 2 за 1752 слепаца, у Швајцарској за 2032 слепаца 4 завода, у Данској 1 за 1465 и у Скандинавији 3 за 5679 слепаца.

(Број учитеља у Аустрији.) У Чешкој има 9693 учитеља и 820 учитељака, у Доњој Аустрији 3455 учитеља и 903 учитељака, у Моравској 3407 учитеља и 310 учитељака, у Галичкој

3389 учитеља и 1170 учитељака, у Тиролу 1335 учитеља и 929 учитељака, у Штирскеј 1262 учитеља и 280 учитељака, у Горњој Аустрији 874 учитеља и 213 учитељака, у Шлеској 736 учитеља и 94 учитељака, у Корушкој 466 учитеља и 101 учитељака, у Далмацији 325 учитеља и 77 учитељака, у Форарлбергу 247 учитеља и 56 учитељака, у Салцбургу 241 учитеља и 35 учитељака, у Крањској 233 учитеља и 98 учитељака, у Буковини 232 учитеља и 46 учитељака, у Горици и Градишки 312 учитеља и 74 учитељака, у Истрији 204 учитеља и 100 учитељака, у Трсту 102 учитеља и 101 учитељака. Свега има дакле у Аустрији 26413 учитеља и 5404 учитељке.

РАЗНО.

(*Дар у књигама.*) Најучаственији г. Никодим Милашевић архимандрит и ректор богословије у Задру, послао је управи овој у почетку ове школске године три примерка своје књиге „Истина Православија,“ и три примерка своје књиге: „Кирил и Методије.“ са жељом да се ове књиге најбољим приправницима поделе. Књиге ове су јесена 8. Септембра у присуству свију приправника шесторици најбољих приправника као дар госп. сачинитеља подељене.

(*Успомена Епископа Платона.*) Годишњи Парастос у спомен добротвора приправничке младежи држан је свечано у недељу 14. Новембра о. г. у присуству свију привравника и приправница, као и ученика овдашњих србских народних школа. При свечаности овој начелствовао је најстарији свештеник св. Ђурђевоке цркве пречаствени г. Јован Момировић нећак Епископа Платона.

(*Најновији статистички подаци о Далмацији.*) Број становника у Далмацији износи 476 401. Општина је 81 са 841 местом и 100.729 кућа. Површина целе покрајине износи 12.832 кв. км., долазе дакле на сваки квадр. килом. 37 становника. Од становништва говоре 93,3 на сто српским (хрватским) језиком, 5,7 на сто талијанским и 0,7 на сто немачким. По вери има Далмација 396.835 римокатолика, православних 74.714 и унијата 138. Православних манастира има 11 са 77 калуђера, римокатоличких манастира има 59 са 456 калуђера и 9 манастира за женске са 109 дувна. Лука има у Далмацији 60 са 24 паробродске станице. Државна жељезница има 15 станица и 105 километара.

(*И у Берлину знају да обилазе закон.*) Берлински школски савет не намешта учитељице, које су старе преко 30 година. Ипак је одступљено недавно од тог правила, кад је школски савет у тајној седници закључио, да намести 6 учитељица, које су имале 32—34 године.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Наименовани су сврш. приправник Драгутин Јанковић пр. учитељем у Товарнику, сврш. приправник Раде Гвоздановић пр. учитељем у Суваји и сврш. приправник Адам Марјановић пр. учитељем у Томингају.

Учитељ у Нових Пављаних Андрија Шамић именован је пр. учитељем у Болчу, сврш. приправник Стеван Обрадовић пр. учитељем у Тоболићу, сврш. приправник Тома Циндрић пр. учитељем у Радотовићу, намј. учитеља Петар Стефановић у Велики Радинци пр. учитељем у истом месту, пр.учитељ у Липову пољу Марко Вукелић правим учитељем у истом месту, пом. учитељ Ђерђе Крајновић пр. учитељем у Адашевци и приправник Симеон Милеуснић пр. учитељем у Ловској.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Србском Пардању у епархији темишварској. Плата је у готовом новцу 400 фор слободан стан с баштом и нуждним стајама и 2 $\frac{1}{2}$ ланца земље, и сламе 8 хвати којом се и школа грејати мора; од погребца, кад буде позван имаће 80 кр. Учитељ овај дужан ће бити децу у свима прописаним наукама и у црквеном појању како у редовној тако и у повторној школи обучавати, у цркви појати и у седницама општинским и одборским као перовођа суделовати. Потражитељи имају молбенице са сведочбама најдаље до 11. Декембра местном школском одбору православне србске општине у Пардању поднети. Избор ће бити 12. Декембра, а уживање стана и плате почиње 1. Јануара 1883.

У Батосјеку у епархији будимској смрћу старог учитеља упражњено је учитељско место; плата је од сваког брачног пара (а има преко 60 пари) 1 $\frac{1}{2}$ осмак жита; 1 $\frac{1}{2}$ осмак ситних кукуруза и 20 новчића; 14 ланаца ораће земље прве класе близо места, 60 фор. готова новца и воз сена; од погребца 30 н. а од венчања 40 нов; осим тога 4 хв. дрва, пристојан стан и башта. Учитељ је дужан у цркви појати и повторну школу држати. Рок истиче с концем Новембра по напем. Молбе се имају упутити на г. Ананасија Мађаревића председника општине. (Bátaszék, Tolna megyében).

Тражи се учитељ и црквени појац на новоотвореној комуналној школи у Каменском у поджупанији накрачкој; Плата је 350 фор. стан, огрев и башта.

— У Вуковју тражи се учитељ православне вере; плата је 350 фор. стан и дрва.

У Визићу (посл. пошта Илок) тражи се учитељ и певац православне вере; плата 350 фор. стан огрев и врт.

У Сусеку тражи се учитељ и појац; плата 400 фор. дрва, стан и врт. Рок 3. Децембер.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. П. Берићу уч. у С.-Андреји. Пошто сте за ову годину већ били платили 2 ф. 50 н., а сада шаљете опет 1 ф. 50 н., то имате 1 фор. добру за г. 1883.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Ватерман.